

Protokół nr 61 / 2023

posiedzenia Komisji Kultury i Współpracy z Zagranicą Rady Miejskiej
Wrocławia

26 października 2023 roku, godz. 15:00,

Centrum Historii Zajeżdźnia, ul. Grabiszyńska 184, sala 204

BRM-DPP.0012.9.11.2023

Posiedzenie Komisji Kultury i Współpracy z Zagranicą Rady Miejskiej
Wrocławia prowadził Pan Jacek Ossowski - Wiceprzewodniczący
Komisji.

Na ogólną liczbę 10 członków Komisji Kultury i Współpracy z
Zagranicą Rady Miejskiej Wrocławia nieobecne były trzy osoby: Pani
Dorota Galant, Pani Agata Gwadera-Urlep oraz Pan Robert
Pieńkowski.

Lista obecności członków Komisji Kultury i Współpracy z Zagranicą
Rady Miejskiej Wrocławia stanowi załącznik nr 1 do niniejszego
protokołu.

Lista osób uczestniczących w posiedzeniu, a niebędących członkami
Komisji Statutowej Rady Miejskiej Wrocławia, stanowi załącznik nr 2
do niniejszego protokołu.

Pan Jacek Ossowski - Wiceprzewodniczący Komisji otworzył
posiedzenie Komisji.

Ad I.

Zatwierdzenie porządku posiedzenia

Członkowie Komisji Kultury i Współpracy z Zagranicą Rady Miejskiej
Wrocławia nie zgłosili uwag do porządku posiedzenia.

Porządek posiedzenia stanowi załącznik nr 3 do niniejszego protokołu.

Ad II.

Zapoznanie się z działalnością Ośrodka „Pamięć i Przyszłość”

Pan Andrzej Jerie - Dyrektor Ośrodka „Pamięć i Przyszłość” poinformował, że Ośrodek Pamięć i Przyszłość jest miejską instytucją kultury prowadzoną wspólnie z Ministrem Kultury i Dziedzictwa Narodowego od 2016 roku. Centrum Historii Zajezdnia w ramach projektu „Autobusem do Zajezdni” dofinansowuje transport uczniom chętnym zobaczyć stałą, scenograficzną, multimedialną wystawę „Wrocław 1945-2016”. Rocznie Centrum Historii Zajezdnia odwiedza ok. 120-150 tys. osób, a samą wystawę główną „Wrocław 1945-2016” ok. 35 tys. osób. Jest to wystawa opisująca skąd wzięli się Polacy we Wrocławiu po II wojnie światowej, opowiadająca o wojnie, postanowieniach konferencji w Jałcie, przesiedleniach, propagandzie powojennej, okresie stalinizmu w Polsce, PRL, odbudowie Wrocławia, wrocławskiej kulturze, nauce, edukacji i wydarzeniach takich, jak epidemia ospy, czy pierwsza polska szkoła na Dolnym Śląsku. Duża część wystawy poświęcona jest wrocławskiej i dolnośląskiej opozycji, strajkowi z sierpnia 1980 roku i wydarzeniom stanu wojennego. Na zakończenie wystawy zaprezentowane są wydarzenia po 1989 roku aż do chwili obecnej.

Radny Paweł Karpiński zakomunikował, że większość kamienic z początku XX wieku budowali Polacy, którzy przyjeżdżali na saksy do Niemiec, głównie z Województwa Łódzkiego i Województwa Poznańskiego. To jest mało znany fakt, że Polacy tu pracowali przed wojną i w dużej mierze budowali miasto.

Pan Andrzej Jerie - Dyrektor Ośrodka „Pamięć i Przyszłość” powiedział, że historia Polonii wrocławskiej jest częścią wystawy głównej oraz że została zrobiona o niej aplikacja.

Wiceprzewodniczący Jacek Ossowski poinformował, że dla wielu rodzin Wielkopolan, którzy mieli silną pozycję w środowisku poznańskim i okolicach, bardzo prestiżowym faktem było to, że ich dzieci studiowały właśnie we Wrocławiu. Najbardziej cenione były Uniwersytet Warszawski i Uniwersytet Poznański, ale studiowanie we Wrocławiu także miało dużą wartość.

Pan Andrzej Jerie - Dyrektor Ośrodka „Pamięć i Przyszłość” oznajmił, że oprócz wystawy głównej, co roku organizowanych jest kilka wystaw czasowych, w tym jedna duża wystawa scenograficzna. W zeszłym roku była to wystawa „Odra Most. Odra Granica”.

Pan Wojciech Kucharski - Zastępca Dyrektora ds. Naukowych na wstępie poinformował, że Ośrodek „Pamięć i Przyszłość” nie jest muzeum, ale prowadzi działalność muzealną. Podczas wystawy „Odra Most. Odra Granica” udało się zaprezentować unikatowe obiekty archiwalne i muzealne, które nie były wcześniej nigdzie prezentowane, np. najstarszy egzemplarz mapy „Germania Magna” autorstwa Ptolemeusza z Aleksandrii, czy jedyny na świecie egzemplarz 1. mapy wojskowej Śląska. Udało się ściągnąć wszystkie traktaty graniczne w oryginale, które dotyczą granicy polsko-niemieckiej. Unikatowych obiektów archiwalno-bibliotecznych udało się na wystawę sprowadzić bardzo dużo, a wiele z nich było prezentowanych pierwszy raz.

Pan Andrzej Jerie - Dyrektor Ośrodka „Pamięć i Przyszłość” poinformował, że organizowane są także wystawy poza siedzibą Ośrodka. W tym roku zorganizowana została podróżująca wystawa „Dolnoślązacy to my. Łączy nas więcej niż region”, która prezentowana była w Oleśnicy, Jelczu-Laskowicach, Trzebnicy i Środzie Śląskiej. Byli tam aktorzy, którzy wcielali się w różne role – pani z kiosku, nauczyciel i uczniowie, kierowca autobusu, przechodzień, który kradł paliwo z tego autobusu, itp., dzięki czemu zwiedzający mogli przenieść się do miasteczka z lat PRL, by

zobaczyć, jak w tamtych czasach wyglądało życie. Ponadto poza siedzibą Ośrodka prezentowana jest wystawa „Dziedzictwa Ziemi Zachodnich i Północnych” przybliżająca dziedzictwo terenów przyłączonych do Polski w wyniku II wojny światowej, które doświadczyły prawie całkowitej wymiany ludności. Ta wystawa jest obecnie prezentowana w Opolu, a następnie przeniesie się do Zielonej Góry i Wrocławia.

Wystawy Ośrodka „Pamięć i Przyszłość” są prezentowane także poza granicami kraju.

Ponadto organizowane są koncerty, np. rok temu zorganizowany został koncert dla Ukrainy, który zgromadził 15 tys. uczestników.

Ważnym wydarzeniem jest Radosna Parada Niepodległości, która jest połączona z konkursem dla szkół na przebrany korowód szkolny. W zeszłym roku w paradzie wzięło udział 5 tys. osób.

Najważniejsze wydarzenia rocznicowe dla Centrum Historii Zajezdnia to obchody: rozpoczęcia strajku w zajezdni autobusowej przy ul. Grabiszyńskiej - 26 sierpnia, podpisanie listu biskupów polskich do biskupów niemieckich - 18 listopada oraz weekend majowy - 2-3 maja. Przy okazji świętowania tych rocznic odbywają się różne wydarzenia, np. w sierpniu koncert wROCK for Freedom, który gościł takie gwiazdy jak Scorpions, Goran Bregović, Sabaton czy Apocalyptica.

Latem organizowane jest plenerowe Kino Letnie, które jest połączone z kinem samochodowym, a dla seniorów organizowane są potańcówki.

Realizowany jest projekt badawczy „Dolnośląscy Niepokorni”, mający na celu zebranie relacji historii mówionej członków opozycji antykomunistycznej z Wrocławia i Dolnego Śląska. Przez długi czas

nagrywane były relacje mówione Pionierów i Kombatantów z czasów II wojny światowej.

Pan Wojciech Kucharski - Zastępca Dyrektora ds. Naukowych poinformował, że Ośrodek „Pamięć i Przyszłość” ma podpisaną stałą umowę z Uniwersytetem Wrocławskim na współprowadzenie kierunku studiów Historia w Przestrzeni Publicznej. Ponadto realizuje projekty badawcze i publikuje wydawnictwa naukowe oraz startuje w grantach otwartych, dzięki czemu udaje się pozyskiwać środki na prowadzenie badań naukowych. Badania naukowe są także realizowane w ramach konsorcjum Sieci Ziem Zachodnich. Organizowane są konferencje naukowe. Wydana została duża publikacja poświęcona historii Ziem Zachodnich i Północnych, która wygrała konkurs Rektora Uniwersytetu Warszawskiego na najlepszą publikację naukową nauk humanistycznych. Działalność naukowa jest mocno rozbudowana i działa równolegle z archiwum historycznym, gdzie gromadzone są zbiory i archiwa społeczne, na podstawie których przygotowywane są projekty popularyzatorskie. Ośrodek w swojej działalności bardzo mocno zajmuje się także kwestią pojednania polsko-niemieckiego.

Wiceprzewodniczący Jacek Ossowski wyraził nadzieję na to, że Ośrodek „Pamięć i Przyszłość” udokumentuje publikacje prasowe i wypowiedzi osób, które stały na stanowisku, że pojednanie polsko-niemieckie jest niemożliwe. Ówczesne reakcje były z pewnych względów uzasadnione – głównie ze względu na obraz II wojny światowej, który wtedy był bardzo świeżym wspomnieniem. Wyraził opinię, że pokazanie drogi i zmian mentalnych w zakresie potrzeby pojednania byłoby niebywale wartościowe i konieczne.

Pan Andrzej Jerie - Dyrektor Ośrodka „Pamięć i Przyszłość” opowiedział o szerokiej działalności edukacyjnej prowadzonej przez Ośrodek – o lekcjach muzealnych dla szkół oraz projektach

adresowanych do rodzin z dziećmi, np. o organizowanej Akademii Młodego Naukowca i Bajkowych Porankach.

Od tego roku można się spotkać ze stałą działalnością poza siedzibą Ośrodka w dwóch miejscach - przy ul. Wittiga funkcjonuje wystawa Golgota Wschodu, która upamiętnia losy Polaków zesłanych przez Sowietów na Syberię podczas II wojny światowej, zaś przy ul. Nowowiejskiej w Domu Edyty Stein prowadzona jest działalność kulturalna, zaś dom jest stale udostępniany zwiedzającym.

Ośrodek jest członkiem organizacji międzynarodowej o nazwie Platforma Europejskiej Pamięci i Sumienia, która stawia sobie za najważniejszy cel wybudowanie Pomnika Ofiar Totalitaryzmu w Brukseli.

W planach na 2024 rok znalazła się organizacja 3 dużych wystaw: w okolicach rocznicy wybuchu wojny w Ukrainie planowane jest zorganizowanie wystawy dzieł sztuki związanych z Hołodomorem, w połowie roku planowane jest zorganizowanie wystawy scenograficznej o Kajko i Kokoszu, a pod koniec roku wystawy o wrocławskim himalaizmie.

W planach Ośrodka znajduje się także budowa muzeum Odry.

Pan Wojciech Kucharski - Zastępca Dyrektora ds. Naukowych poinformował, że we Wrocławiu istnieje Fundacja Otwartego Muzeum Techniki, ale nie ma instytucji publicznej, która zajmowałaby się dziedzictwem kulturowym Odry, a obiektów związanych z hydrotechniką i Odrą, wartych zabezpieczenia i przedstawienia publiczności jest dużo.

Wiceprzewodniczący Jacek Ossowski poinformował, że wczoraj zakończyła się konferencja organizowana przez prof. Hausnera Open

Eyes Economy, której poprzednia edycja była poświęcona Odrze. Zachęcił do zapoznania się z tymi materiałami.

Radny Paweł Karpiński wyraził uznanie dla stosowanego w Warszawie ulicznego systemu dokumentowania wielu miejsc, np. poprzez wieszanie zdjęć na budynkach. Zachęcił do rozważenia pomysłu zaznaczenia starorzeczy Odry na wrocławskich ulicach, aby ludzie mogli zobaczyć, którądy kiedyś płynęła Odra, gdyż wielu wrocławian nie wie, jak bardzo zmieniał się węzeł wodny we Wrocławiu. W wielu miejscach, w których obecnie znajdują się duże osiedla, kiedyś płynęła Odra.

Radny Piotr Maryński poprosił o opowiedzeniu o pomniku, który został ostatnio odsłonięty w Leśnicy i o podpisaniu umowy o współpracy z XVI Brygadą Wojsk Obrony Terytorialnej.

Pan Andrzej Jerie - Dyrektor Ośrodka „Pamięć i Przyszłość” poinformował, że Ośrodek współpracuje z wieloma podmiotami, także z Wojskami Obrony Terytorialnej, a jeżeli chodzi o pomnik w Leśnicy, to jest to jeden z podejmowanych przez Ośrodek tematów, dotyczący zapomnianych obozów pracy na terenie Wrocławia i dokumentowania ich historii. W wyniku oddolnej inicjatywy w Leśnicy i wsparcia jej przez Ośrodek „Pamięć i Przyszłość”, upamiętniono więźniów filii obozu koncentracyjnego Gross-Rosen oraz ofiary pracy przymusowej.

Radny Piotr Maryński zachęcił członków Komisji do odwiedzenia Centrum Kultury Zamek i postawionego tam pomnika.

Wiceprzewodniczący Jacek Ossowski poinformował, że po wojnie na Oporowie zamieszkało bardzo wielu profesorów, którzy kształtowali naukę wrocławską. W ich domach znajduje się mnóstwo dokumentacji opisującej losy tych osób. Wyrażając obawę, że kolejnych pokoleń w jego rodzinie te historie mogą już tak mocno

nie interesować, zapytał co może zrobić ze zgromadzonymi przez lata materiałami dotyczącymi historii jego rodziny i czy Ośrodek gromadzi tego typu depozyty, ponieważ nie chciałby pozbawiać swoich potomków praw do tych materiałów. Dodał, że wielu profesorów na Oporowie jest w takiej samej sytuacji.

Pan Wojciech Kucharski - Zastępca Dyrektora ds. Naukowych odpowiedział, że Ośrodek chętnie przyjmie takie materiały, ale nie w depozyt, ponieważ może się okazać, że za 20 lat przyjdzie ktoś, kto powie, że chce odebrać te materiały, nad którymi Ośrodek wykona pracę, wydając na to środki publiczne. Dodał, że w przypadku Ośrodka „Pamięć i Przyszłość” sytuacja wygląda podobnie, jak w przypadku Ossolineum, które także nie przyjmuje materiałów w depozyt. Poinformował, że Ośrodek dysponuje bogatym archiwum Bolesława Kominka - 30 tomami jego prywatnej korespondencji, bogatym archiwum prof. Patera – Dyrektora Instytutu Historycznego, które przekazała jego rodzina. Przyjmowanie materiałów w depozyt jest kłopotliwe, ponieważ trzeba się zaopiekować materiałami, opracować je, zapewnić im bezpieczeństwo, nie zyskując żadnych praw do takich materiałów.

Wiceprzewodniczący Jacek Ossowski wyraził opinię, że wartością dokumentu jest to, jaką informację przekazuje. Sam materiał i sam zapis nie posiada takiej wartości, jaką niesie informacja pochodząca z tego dokumentu. Dodał, że jeżeli niektóre materiały nie zostaną w sposób profesjonalny zaopiekowane, może się skończyć na tym, że one ulegną zniszczeniu.

Pan Wojciech Kucharski - Zastępca Dyrektora ds. Naukowych zakomunikował, że jedyną sytuacją wzięcia materiałów w depozyt jest sytuacja działania ratunkowego, tj. sytuacja, w której nieprzyjęcie materiałów w depozyt groziłoby dużym ryzykiem zniszczenia danych zbiorów. Oświadczył, że sytuacji dotyczących archiwów rodzinnych jest bardzo wiele. Dodał, że Ośrodek chętnie

przyjmie takie materiały do zbiorów, dając rodzinie pełne prawo do korzystania z nich, ale bez możliwości zabrania ich. Kwestia jest taka, że jeżeli takie materiały trafią do instytucji, to będą one otwarte publicznie, czyli jeżeli np. jakiś badacz, dziennikarz, uczeń będą zainteresowani wykorzystaniem takich materiałów, to stworzy się im bezpieczne warunki skorzystania z nich.

Wiceprzewodniczący Jacek Ossowski zapytał czy jest jakiś oficjalny i dostępny wykaz, informujący, że w konkretnej instytucji znajduje się archiwum rodzinne danej rodziny.

Pan Andrzej Jerie - Dyrektor Ośrodka „Pamięć i Przyszłość” odpowiedział, że tak.

Pan Wojciech Kucharski - Zastępca Dyrektora ds. Naukowych poinformował, że Ośrodek nie jest muzeum, ale jest de facto archiwum i działa w rygorze Ustawy o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach. Przekazane do Ośrodka zbiory są protokołowane i potwierdzane dokumentem, a następnie inwentaryzowane i funkcjonują w inwentarzu Ośrodka, a tym samym jest prowadzona ich ewidencja, która podlega kontroli. Gdyby ktoś postanowił zlikwidować Ośrodek „Pamięć i Przyszłość”, to będzie miał problem co zrobić z zasobem archiwalnym, który jest chroniony prawem.

Pan Andrzej Jerie - Dyrektor Ośrodka „Pamięć i Przyszłość” dodał, że ich archiwum wygląda zupełnie inaczej, niż w chwili zakładania Ośrodka, gdyż mają profesjonalne archiwum, z pełnym zabezpieczeniem i z kontrolą warunków klimatycznych.

Wiceprzewodniczący Jacek Ossowski poinformował, że zadał pytanie o depozyt, ponieważ widzi, jak z każdym rokiem giną takie rodzinne zbiory, bo kolejne pokolenia nie wiedzą, co z nimi zrobić, a jednym z zadań Ośrodka „Pamięć i Przyszłość” jest dokumentowanie i

zapisywanie historii Wrocławia i wrocławian po 1945 roku, tego, jak Wrocław się kształtował, jak formowało się środowisko wrocławskie, a środowisko oporowskich profesorów było jednym z filarów tworzenia się świadomości i pozycji Wrocławia.

Pan Wojciech Kucharski - Zastępca Dyrektora ds. Naukowych podkreślił, że z perspektywy instytucji przyjmowanie materiałów w depozyt jest kłopotliwe, bo nakłada na instytucję szereg obowiązków, dając w zamian dość ograniczone prawa.

Radny Paweł Karpiński zapytał czy Ośrodek „Pamięć i Przyszłość” zajmuje się digitalizacją dokumentów.

Pan Wojciech Kucharski - Zastępca Dyrektora ds. Naukowych poinformował, że w zbiorach Ośrodka znajduje się 260 tys. jednostek, z których 57 tys. jest zdigitalizowanych i opracowanych oraz 3 tys. przedmiotów o charakterze muzealnym, z czego zinwentaryzowanych jest tylko 500, w tym 3 wielkogabarytowe – ogórek, Honda Zbigniewa Brzezińskiego oraz wagon towarowy wyprodukowany w Stanach Zjednoczonych. Tych 57 tys. jednostek jest udostępnianych dla każdego zainteresowanego w zbiorze on-line z możliwością obejrzenia i przeczytania przygotowanego do nich opisu.

Przewodniczący Dominik Kłosowski zakomunikował, że wiele osób nie zdaje sobie sprawy z tego, jak wartościowe przedmioty posiada i w przypadku śmierci rodziców wyrzuca je na śmietnik.

Pan Wojciech Kucharski - Zastępca Dyrektora ds. Naukowych poinformował, że zdarzały się takie sytuacje, że Ośrodek otrzymywał telefon z informacją np. o wyrzuconych do kontenera mundurach, odznaczeniach, dokumentach i innych pamiątkach i podejmował interwencję w tej sprawie i sprowadzał takie materiały do Ośrodka.

Wiceprzewodniczący Jacek Ossowski podziękował Panom Dyrektorom za opowiedzenie o działalności Ośrodka „Pamięć i Przyszłość”.

Ad III.

Przyjęcie protokołu posiedzenia Komisji Kultury i Współpracy z Zagranicą Rady Miejskiej Wrocławia nr 60 / 2023

Członkowie Komisji przyjęli protokół posiedzenia Komisji nr 60 / 2023.

Ad IV.

Wolne wnioski

Wolnych wniosków nie zgłoszono.

Na tym posiedzenie zamknięto.

Jacek Ossowski

Wiceprzewodniczący Komisji Kultury i Współpracy z Zagranicą

Protokół sporządziła

Magdalena Gaczyńska